

Oktabr, 2025-Yil

MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN
FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI

Xoldarova F.M.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti mustaqil izlanuvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17260544>

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning foydalanilishi, ularning pedagogik-psixologik, didaktik va axloqiy jihatdan foydalari, zamonaviy texnologiyalar hamda metodik yondashuvlar bilan bog'liqligi haqida fikrlar keltirilgan. Hamda bolalarning yuksalishiga raqamli texnologiyalarning ko'rsatadigan ta'siri ulardan samarali foydalanish bo'yicha fikrlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha yosh, zamonaviy texnologiyalar, o'yin, motivatsia, integratsiya, raqobatbardosh, **individual**, sun'iy intellekt, komputer.

Аннотация. В статье излагаются представления об использовании цифровых технологий в системе дошкольного образования, их педагогических, психологических, дидактических и этических преимуществах, их связи с современными технологиями и методическими подходами. В нем также представлены идеи о влиянии цифровых технологий на развитие детей и их эффективном использовании.

Abstract. This article presents ideas about the use of digital technologies in the preschool education system, their pedagogical-psychological, didactic and ethical benefits, their connection with modern technologies and methodological approaches. It also presents ideas about the impact of digital technologies on the development of children and their effective use.

Hozirgi kunda ta'lim tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanish har qachongidan zarur bo'lib bormoqda. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim bosqichida texnologiyalarning o'rnini bilish va ularni pedagogik jihatdan asosli foydalanish zarur hisoblanadi. Bolalarning ilk bilim olishi vaqtlarida zamonaviy texnologiyalar, o'yin orqali ta'limga integratsiya qilinadi va bu ularning aqliy va ijodiy yuksalishiga yordam beradi. Zamonaviy raqamli texnologiyalar butun dunyo bo'ylab barcha ta'lim muassasalarini rivojlantirish uchun yangi vositalarni taqdim etadi. Raqamlashtirish, o'rganilgan saboq va bilimlarni almashish uchun imkoniyatlar yaratib, odamlarga ko'proq ma'lumot olish va kundalik hayotlarida yaxshi qarorlar qabul qilish imkoniyatini beradi. Yaqin kelajakda ta'lim muhitida raqamlashtirish bilan bog'liq katta o'zgarishlar yuz beradi.

Elektron ta'lim tizimi yangi imkoniyatlar va yangi vazifalarni yaratmoqda. Asosiy imkoniyatlar qatoriga ta'limga oid muammolarni hal qilish, ta'lim shaklini tanlashni kengaytirish, bilimlarni uzatish vositalarini ko'paytirish kiradi. Raqamli texnologiyalarning zamonaviy ta'limdagi o'rnini va rolini anglash zarurati maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi va didaktikasi sohalaridagi zamonaviy tadqiqotlarda o'z aksini topishi kerak. Hozirgi kunda maktabgacha ta'lim integratsiyasida raqamli texnologiyalarni qo'llash muammolari kelgusida rivojlanish strategiyasini va unga yo'naltirilgan yo'nalishni tanlash bilan bog'liq izlanishlarga sabab bo'ladi. Kelajakda raqobatdosh ta'lim va tadqiqot modeliga o'tish uchun raqamli transformatsiya dasturi allaqachon ishlab chiqilishi kerakligi zarur. Ta'lim muhitini raqamlashtirish turli shakllarda amalga oshirilishi mumkin: - mavjud o'quv materiallarini, shu

Oktabr, 2025-Yil

jumladan ma'ruzalar, prezentatsiyalar, darsliklar, mustaqil ish uchun topshiriqlarni va bilimlarni boshqarish vositalarini elektron muhitni tarjima qilish;

- o'qituvchi va bola-o'quvchi o'rtasidagi o'zaro aloqalar uchun interaktiv elektron muhitni shakllantirish, shu jumladan o'qituvchilar uchun elektron sinflar yaratish, veb- seminarlar, munozarali forumlar o'tkazish va hk.;
- yangi turdagi o'quv vositalarini yaratish: elektron darsliklar, elektron muammoli kitoblar, video ma'ruzalar, elektron topshiriqlar bazasi, kompyuter o'yinlari;
- elektron muhit imkoniyatlaridan foydalangan holda ta'limning tubdan yangi shakllarini yaratish - axborotni xayoliy uzatish spektrini kengaytirish, rolli o'yinlar jarayonida turli vaziyatlarni modellash, raqobatbardosh o'yinlarga taqlid qilish.
- sun'iy intellekt imkoniyatlarini o'quv jarayoniga tadbqiq qilish.

Bugungi kunda ta'lim tashkilotlarining aksariyat qismida ta'limni raqamlashtirish jarayoning dastlabki shakli amalga oshirilmoqda. Bu o'quvchilarning o'quv materiallariga kirishini engillashtirish, ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lmagan o'quv yuklamasini kamaytirish, o'quv intizomi va o'quv jarayoni mazmuni ustidan nazoratni osonlashtirishga imkon beradi. Bundan tashqari, ushbu jarayon masofadan boshqarish imkonini bermoqda.

Pedagogik-psixologik asoslar quydagilarni o'z ichiga oladi.

- **Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv:** Bu raqamli texnologiyalar bolalarda mustaqil fikrlash, kuzatish, aqliy qobiliyatni yaxshilash, muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarini yuksaltirish uchun vosita sifatida foydalaniladi.
- **Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv:** Har bir bolaning yoshiga, qobiliyatiga, qiziqishiga, rivojlanish darajasiga va ehtiyojlariga mos raqamli materiallar qo'llaniladi.
- **Multimodal o'rganish nazariyasi:** Bolalar turli sezgi organlari (eshitish, ko'rish, harakat) orqali o'rganadilar. Raqamli texnologiyalar aynan ushbu jarayonlarni faol qiziqarli samarali bo'lishiga yordam beradi.

Didaktik asoslar quydagilarni o'z ichiga oladi.

- **Ta'lim samaradorligini oshirish:** Interaktiv dasturlar hamda zamonaviy texnologiyalar, animatsiyalar va multfilmlar yordamida mavzularni qiziqarli ko'rgazmali va tushunarli tarzda tushuntirish tarzida yanada foyda beradi.
- **Vizual materiallar:** Raqamli qurilmalar orqali didaktik materiallarni rangli, harakatli va ovoqli tarzda berish bolalarda qiziqishni oshiradi va bilimni ham rivojlantiradi.
- **Moslashuvchanlik:** Har bir bolaning o'zlashtirish darajasiga qarab individual yondashuvni tashkil qilish imkoniyati yaxshilaydi.

Axborot-kommunikatsion texnologiyalar (AKT) asoslari o'z ichiga oladi.

- **Raqamli vositalarning ko'rinishlari:**
 - Ta'limiy mobil ilovalar (masalan, "Bilimdon bola", "ABC Kids")
 - Interaktiv doskalar
 - Kompyuter o'yinlari (pedagogik maqsadga yo'naltirilgan)
 - Multimediali resurslar (video, audio ertaklar, slayd-shoular)
- **Multimedia ta'lim muhiti:** O'qituvchi va tarbiyachi raqamli vositalardan foydalanib bolalar bilan samarali muloqot va o'zaro aloqani mustaxkamlaydi.

Sotsial-axloqiy asoslar quydagilarni o'z ichiga oladi.

Oktabr, 2025-Yil

- **Ijtimoiy moslashuv:** Bolalar erta yoshdan texnologiyalar bo'lgan qiziqishi oshadi ular bilan tanishib, zamonaviy axborot muhitiga ko'nikadilar.

- **Axloqiy tarbiya:** Raqamli texnologiyalar yordamida axloqiy ertaklar, videoroliklar orqali tarbiyaviy ta'sir kuchaytiriladi va hulq atvor qoydalarini ham yaxshi rivojlantirib boradilar.

Zamonaviy metodik yondashuvlar quydagilarni o'z ichiga oladi.

- **STEM-ta'lim elementlari:** Maktabgacha yoshdagi bolalarga sodda shakllarda texnika, texnologiya, muhandislik va elementar matematika asoslari bilimlari mustaxkamlanadi.

Gamifikatsiya (o'yinlashtirish): O'yin shaklidagi o'qitish orqali bolalarda bilim olishga bo'lgan qiziqish kuchayadi va mashg'lotlar samaraliy o'tiladi. Mamlakatimiz uchun ta'limni raqamlashtirishning asosiy tahdidi global ta'lim muhitining asosini topishdir. Ushbu tahdid bir necha omillar natijasida amalga oshirilishi mumkin: jahon bozoriga kirishning kechikishi; mahsulot sifati etarli emasligi; til to'sig'i; maktabgacha ta'lim tizimi mutaxassislarining raqamli texnologiyalardan foydalanish ko'rsatkichining pastligi; til bilish ko'rsatkichining pastligidir. Hozirgi kunda rus va ingliz tilidagi bolalar uchun mo'ljallangan rivojlantiruvchi interaktiv tizimlar, komputer o'yinlari, multimedia maxsulotlari juda ko'p, tilni bilgan kishi esa ulardan bimalol foydalanishi mumkin.

Yuqorida aytib o'tilganlarga asoslanib ta'kidlash joizki, raqamli texnologiyalarni joriy etish maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish uchun juda muhimdir, ammo shu bilan birga ularni amalga oshirishda ilmiy asoslangan yondashuvni shakllantirish zarur. Hozirgi kunda mamlakatimizda ham ushbu soha rivoji uchun bir qancha loyihalar amalga oshirilmoqda. O'zbek tilidagi bolalar uchun mo'ljallangan rivojlantiruvchi, yangi bilim beruvchi elektron portallar yaratilmoqda. Nima bo'lganida ham, zamonaviy pedagogik raqamli texnologiyalaridan to'g'ri foydalanish maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning yutuqlarini kafolatlaydi va keyinchalik yuqori sinflarda muvaffaqiyatli o'qishini kafolatlaydi. Maktablarimizning maktabgacha ta'lim tizimida zamonaviy texnologiyalar yordamida darslari taqdim etilgan va ulardan dars jarayonlarida samarali foydalanilmoqda. Ta'lim makonini raqamlashtirishga o'tish zarurati bir necha omillar bilan izohlanadi. Ayniqsa, bu IT va Internet texnologiyalariga, shuningdek ularni nafaqat professional sohada, balki ijtimoiylashuv va aloqa uchun ham qo'llashga foydaliydir.

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki Raqamli texnologiyalar maktabgacha ta'limda bolalarning rivojlanish jarayonini tezlashtiradi. Ularning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshiradi va individual o'rganish imkoniyatlarini yaratadi. Biroq, bu vositalardan foydalanishda yoshga moslik va nazorat muhim ahamiyatga ega. Bunday sharoitda shaxsni shakllantirish avvalgi an'anaviy usullardan tubdan farq qiladi, bu globallashtirayotgan axborot makonida uni maktabgacha ta'lim integratsiyasida tatbiq qilishning sifat jihatidan yangi modelini ishlab chiqishni, hozirgi sharoit uchun zarur bo'lgan va ularga mos keladigan mutlaqo yangi usullarini o'zida jamlagan metodik ishlarni shakllantirish juda foydaliy hisoblanadi.

& RESEARCH

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. Vygotskiy L.S. "Psixologik rivojlanish nazariyasi". — Moskva, 1984.
2. Hasanboeva M. "Pedagogika asoslari", Toshkent: "O'zbekiston", 2018.
3. Qurbonov B. "Raqamli ta'lim muhitini shakllantirish", Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
4. G'ulomov N. "Maktabgacha ta'lim metodikasi", Samarqand, 2022.
5. Nurullayeva D. "AKT vositalaridan samarali foydalanish metodikasi", Toshkent, 2021.

MODERN SCIENCE
& RESEARCH